

XML w sosie własnym

Standard XML wraz z DTD, przestrzenie nazw,
projektowanie struktury dokumentów.

Patryk Czarnik

Instytut Informatyki UW

XML i nowoczesne technologie zarządzania treścią –
2007/08

Podstawy XML

- Dokument XML – warstwa logiczna
- Dokument XML – warstwa fizyczna
- Standardy kodowania znaków

DTD

- Motywacja dla definiowania struktury dokumentów
- DTD – elementy i atrybuty
- DTD – encje i parametryzacja

Przestrzenie nazw

- Motywacja
- Realizacja

Model dokumentu XML

- ▶ Opisany bardziej formalnie m.in. w standardach XML Information Set, XPath, DOM.
- ▶ Dokument jest drzewem:
  - ▶ **elementy** – węzły drzewa, posiadają nazwę, mogą posiadać atrybuty,
  - ▶ **węzły tekstowe** – liście drzewa,
  - ▶ ponadto **komentarze** i **instrukcje przetwarzania** – także liście.
- ▶ **Atrybuty** to własności elementów identyfikowane po nazwie, nie są dziećmi elementów.

Zapisywanie struktury dokumentu, znaczniki

```
<?xml version="1.0" encoding="iso-8859-2"?>
<?xml-stylesheet type="text/css" href="styl.css"?>
<artykuł id="13/2007" xml:lang="pl">
  <tytuł>Przypisanie w Pascalu i C </tytuł>
  <autor email='ola@fasola.pl'>Ola Fasola</autor>
  <treść><?drukarnia kod ma być wyróżniony?>
    W Pascalu przypisanie ma postać <kod>x := 5</kod>,
    natomiast w C <kod>x = 5</kod>.
    <!-- TODO: Dopisać o Javie i Ocamlu -->
  </treść>
</artykuł>
<!--recenzent: podać ciekawszy przykład -->
```

- ▶ Element główny
- ▶ Element
- ▶ Znacznik otwierający
- ▶ Znacznik zamykający
- ▶ Atrybuty
- ▶ Węzeł tekstowy
- ▶ Zawartość mieszana
- ▶ Komentarze
- ▶ Instrukcje przetwarzania

Encja

- ▶ **Encja** w XML/SGML to uogólnienie pojęcia pliku (także np. wynik działania aplikacji).
- ▶ Dokument jest zapisany w co najmniej jednej encji „głównej”.
- ▶ Dokument może zawierać referencje do encji
  - ▶ zadeklarowane w DTD,
  - ▶ „rozwinęte” gdy widzimy dokument w warstwie logicznej,
  - ▶ czyli wstawione i sparsowane.
- ▶ O deklarowaniu encji w DTD w dalszej części wykładu.

Przykłady referencji do encji

```
<coś warunek="x &lt; 5">  
bla bla &moja_encja; bla bla  
</coś>
```

Encje predefiniowane

- ▶ Nie trzeba ich deklarować.
- ▶ Najwygodniejszy sposób zapisywania znaków specjalnych.

Encje predefiniowane

&lt;	<
&gt;	>
&amp;	&
&apos;	'
&quot;	"

Referencje do znaków

- ▶ Pozwalają na umieszczenie w dokumencie dowolnego znaku Unicode.
- ▶ `&#1001;` – referencja do znaku o kodzie 1001,
- ▶ `&#x123F;` – referencja do znaku o kodzie szesnastkowym 123F.

Sekcje CDATA

- ▶ Pozwalają na umieszczenie w dokumencie fragmentu nie przetwarzanego przez parser.
- ▶ Znacznik otwierający: `<[CDATA[`
- ▶ Znacznik zamykający: `]]>`
- ▶ `]]>` nie może wystąpić literlanie w normalnej treści dokumentu!

Przykład

```
<coś>  
Coś nie do parsowania:  
  <![CDATA[x > 0 && x < 100]]>  
</coś>
```

Unicode i Universal Character Set (UCS)

- ▶ Tabela przyporządkowująca numerom „abstrakcyjne znaki”
  - ▶ np. ogonek tworzący ą z a .
- ▶ Obecnie (Unicode 5.0, ISO/IEC 10646:2003 z dodatkami) około 100 tys. znaków, miejsce na ponad milion.
- ▶ Unicode ponadto opisuje „metadane” znaków, np.:
  - ▶ kolejność liter w alfabetach,
  - ▶ wartość liczbowa cyfry.
- ▶ Podstawowy zestaw znaków (Unicode 2.0) daje się zapisać za pomocą dwóch bajtów.

Popularne sposoby zapisywania Unicode

- ▶ **UTF-16**
  - ▶ znaki z zestawu podstawowego zapisywane „po prostu”,
  - ▶ istotna kolejność bajtów w słowie (dwie wersje),
  - ▶ znaki spoza zestawu podstawowego jako para dwubajtowych słów.
- ▶ **UTF-8**
  - ▶ znaki o kodach 0–127 zapisywane w jednym bajcie zgodnie z ASCII i ISO-8859-__,
  - ▶ znaki z zakresu podstawowego zajmują do czterech bajtów,
  - ▶ pozostałe znaki zapisywane do sześciu bajtów,
  - ▶ optymalizacje ułatwiające znajdowanie początku znaku w środku tekstu.

Inne standardy

Standardy jendobajtowe

Popularne standardy jednobajtowe

(Windows-1250/Latin-2, ISO-8859-2 i inne):

- ▶ Kody 0–127 zgodne z ASCII, Unicode i UTF-8.
- ▶ Kody 128–255 mapowane na inne znaki Unicode.

XML

- ▶ XML może być zapisany w dowolnym standardzie dającym się zmapować na Unicode (odpowiedzialność parsera).
- ▶ Każde narzędzie XML-owe musi obsługiwać UTF-8.

XML jako metajęzyk

- ▶ XML, SGML – metajęzyki:
  - ▶ języki opisane w standardach (XHTML, DocBook XML, WSDL, SVG, ...),
  - ▶ możliwość definiowania w własnych języków.
- ▶ Definiowanie języków (zastosowań, struktury dokumentów, typów dokumentów):
  - ▶ określanie zestawu dopuszczalnych elementów, atrybutów, ...,
  - ▶ definiowanie dopuszczalnej zawartości elementów (tekst, inne elementy),
  - ▶ przypisywanie atrybutów do elementów,
  - ▶ ....

Dwa stopnie poprawności dokumentu

- ▶ Dokument XML **poprawny składniowo** (ang. *well-formed*):
  - ▶ poprawne nazwy,
  - ▶ każdy element musi być zamknięty,
  - ▶ nie ma nakładających się elementów (struktura drzewa),
  - ▶ wartości atrybutów w apostrofach lub cudzysłowach.
  - ▶ ...
- ▶ Dokument XML **poprawny strukturalnie** (ang. *valid*):
  - ▶ zgodny z definicją struktury,
  - ▶ standard XML – zgodność z DTD,
  - ▶ to samo określenie – poprawność względem innych standardów (XML Schema, Relax NG, ...).

Zalety kontroli poprawności strukturalnej

(za pomocą gotowych narzędzi, zwykle podczas parsowania)

- ▶ Można przyjąć założenia dotyczące struktury dokumentu np. występowanie danego elementu.
- ▶ Nie trzeba „ręcznie” badać struktury.
- ▶ Metody definiowania struktury:
  - ▶ DTD – Document Type Definition,
  - ▶ XML Schema (rekomendacja W3C z 2 maja 2001),
  - ▶ Relax NG,
  - ▶ Schematron,
  - ▶ (?). . . ,
  - ▶ dokument XML bez formalnej definicji struktury.

Modelowanie jako proces analityczny

Wieloetapowy proces analityczno-projektowy:

- ▶ analiza struktury modelowanych bytów,
- ▶ analiza przykładowych dokumentów,
- ▶ analiza potencjalnych zastosowań oraz przypadków użycia,
- ▶ abstrakcyjny projekt struktury,
- ▶ kodowanie projektu struktury np. przy pomocy XML Schema,
- ▶ testowanie,
- ▶ pielęgnacja i uaktualnianie.

Uwaga

Definicja zastosowania XML powinna określać nie tylko składnię (DTD, XML Schema), ale i **semantykę** – znaczenie poszczególnych elementów i atrybutów.

Położenie DTD

- ▶ **Wewnątrz** dokumentu.
- ▶ **Na zewnątrz** (w encji zewnętrznej)
  - ▶ identyfikator systemowy,
  - ▶ identyfikator publiczny.
- ▶ **częściowo wewnątrz, częściowo na zewnątrz**,
  - ▶ jako pierwsza przetwarzana część wewnętrzna.

Przykład

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<!DOCTYPE greeting [
  <!ELEMENT greeting (#PCDATA)>
]>
<greeting>Hello, world!</greeting><?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<!DOCTYPE greeting
  SYSTEM "hello.dtd">
```

```
<greeting>Hello, world!</greeting><?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<!DOCTYPE greeting
  PUBLIC "-//W3C//GREETEING 1.0//EN" "hello.dtd">
```

```
<greeting>Hello, world!</greeting><?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<!DOCTYPE greeting SYSTEM "hello.dtd" [
  <!ATTLIST greeting words CDATA #IMPLIED>
]>
```

Deklaracja elementu

```
<!ELEMENT nazwa-elementu typ-zawartosci-elementu >
```

Typy zawartości elementów

- ▶ **ANY** – dowolna zawartość,
- ▶ **EMPTY** – element pusty,
- ▶ **#PCDATA** – zawartość tekstowa,
- ▶ **(#PCDATA | elem1 | elem2 ...)**
– zawartość mieszana:
  - ▶ tekst z zanurzonymi podelementami,
  - ▶ brak kontroli kolejności i liczności podelementów.
- ▶ **wyrażenie regularne** – tylko podelementy bez tekstu.

Wyrażenia regularne w typie zaw. elem.

- ▶ Nazwy elementów (atomy).
- ▶ Nawiasy.
- ▶ Spójniki pomiędzy nazwami lub grupami w nawiasach:
  - ▶ **,** – sekwencja,
  - ▶ **|** – wybór.
- ▶ Modyfikatory za nazwą lub nawiasem zamykającym:
  - ▶ **?** – opcjonalny,
  - ▶ ***** – zero lub więcej,
  - ▶ **+** – jeden lub więcej.

Przykład

```
<!ELEMENT osoby (osoba)* >  
<!ELEMENT osoba ((imię+, nazwisko) | pseudonim) >
```

Deklaracja listy atrybutów

```
<!ATTLIST nazwa-elementu
  nazwa-atrybutu typ-zawartości-atrybutu opis-domyślnej
  nazwa-atrybutu typ-zawartości-atrybutu opis-domyślnej
  ...>
```

Może być wiele list atrybutów dla danego elementu, są akumulowane, ważniejsza jest wcześniejsza.

Opis domyślnej

- ▶ **#REQUIRED** – atrybut obowiązkowy,
- ▶ **#IMPLIED** – atrybut opcjonalny,
- ▶ **"wartość"** – wartość domyślna,
- ▶ **#FIXED "wartość"** – wartość ustalona.

Typy zawartości atrybutów

- ▶ **CDATA** – dowolny tekst,
- ▶ **NMTOKEN** – „token” (tylko litery, cyfry i znaki _ - :),
- ▶ **NMTOKENS** – tokeny rozdzielone białymi znakami,
- ▶ **ID** – identyfikator unikalny w skali dokumentu,
  - ▶ musi być nazwą,
  - ▶ dla danego typu elementu max jeden atrybut typu ID.
- ▶ **IDREF** i **IDREFS**
  - ▶ wartość równa wartości pewnego atrybutu typu ID w tym samym dokumencie.

Przykład

```
<!ATTLIST osoba płeć (K | M) #REQUIRED
  email CDATA #IMPLIED>
```

Encja ogólna: wewnętrzna i zewnętrzna

- ▶ **Encja ogólna** – referencje mogą występować w węzłach tekstowych i atrybutach
  - ▶ w atrybutach tylko encje zawierające tekst.
- ▶ **Encja wewnętrzna** – treść podana bezpośrednio w DTD.
- ▶ **Encja zewnętrzna** – treść znajduje się w zasobie zewnętrznym (pliku itp.).

Przykład

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<!DOCTYPE coś [
  <!ELEMENT coś (#PCDATA)>
  <!ENTITY wewnętrzna "Wartość" >
  <!ENTITY zewnętrzna SYSTEM "plik.xml" >
]>
<coś>
&wewnętrzna;
&zewnętrzna;
</coś>
```

Encje parametryczne

- ▶ **Encja parametryczna** – referencje mogą występować wewnątrz DTD.
- ▶ Brak konfliktu nazw z encjami ogólnymi.
- ▶ Wewnętrzne lub zewnętrzne.

Przykład

```
<!ENTITY % TOsoba "(imię+, nazwisko)">

<!ELEMENT student %TOsoba;>
<!ELEMENT pracownik %TOsoba;>
```

Encje nieprzetwarzane

- ▶ Pozwalają na dołączanie do dokumentów danych binarnych.
- ▶ Referencje tylko w specjalnie zadeklarowanych atrybutach.
- ▶ Wymagają zadeklarowania **notacji**.
- ▶ Pozostałość SGML, praktycznie nieużywane w nowoczesnych zastosowaniach XML.

Rodzaje encji – podsumowanie

	wewnętrzne		zewnętrzne	
	przetw.	nieprzetw.	przetw.	nieprzetw.
ogólne	TAK	NIE	TAK	TAK
parametryczne	TAK	NIE	TAK	NIE

Sekcje warunkowe

```
<![INCLUDE [ ... ]]>
```

```
<![IGNORE [ ... ]]>
```

- ▶ Powodują przetworzenie lub nie danego fragmentu DTD.
- ▶ W połączeniu z encjami parametrycznymi pozwalają tworzyć sparametryzowane DTD.

Sekcje warunkowe – zastosowania

Zewnętrzna część DTD

```
<!ENTITY % usos "IGNORE">  
...  
<![%usos; [  
<!ATTLIST przedmiot usos-id CDATA #REQUIRED>  
]]>
```

Dokument

```
<!DOCTYPE przedmioty SYSTEM "przedmioty.dtd" [  
  <!ENTITY % usos "INCLUDE">  
>  
...  
<przedmiot usos-id="1000-2M01XM">XML</przedmiot>  
...
```

Konflikt nazw

- ▶ Problem: ta sama nazwa oznacza dwa różne byty w różnych dokumentach, dokumenty te są powiązane (np. wspólnie przetwarzane, jeden zanurzony w drugim, itp.)
- ▶ Rozwiązanie: przestrzeń nazw (*namespace*) – grupa nazw oddzielona (składniowo i semantycznie) od innych nazw.

Jednoznaczny identyfikator

W dokumencie:

- ▶ deklaracje przestrzeni nazw – przypisanie prefiksom identyfikatorów przestrzeni nazw,
- ▶ nazwy składają się z prefiksu i części lokalnej.
- ▶ Zamiast nazwy **para**:
  - ▶ unikalny globalnie identyfikator przestrzeni nazw,
  - ▶ nazwa lokalna.
- ▶ W wersji 1.0 za id. prz. nazw przyjęto **URI**:
  - ▶ *Uniform Resource Identifier*,
  - ▶ <http://www.w3.org/1999/xhtml> (przykładowy URL),
  - ▶ <urn:isbn:0-395-36341-1> (przykładowy URN).
- ▶ W wersji 1.1 standardu zmiana na **IRI**
  - ▶ *Internationalized Resource Identifier*,
  - ▶ uogólnienie URI dopuszczające znaki spoza ASCII.

Prefiksy i przestrzenie nazw

```
< os:osoba
  xmlns:os="http://szz.mimuw.edu.pl/osoby"
  xmlns:inst="http://szz.mimuw.edu.pl/instytucje"
  xmlns:xhtml="http://www.w3.org/1999/xhtml">
  < os:imie>Jan</ os:imie>
  < os:nazwisko>Kowalski</ os:nazwisko>
  < os:NIP>123-456-78-90</ os:NIP>
  < os:opis>To jest < xhtml:b>bardzo</ xhtml:b> fajny
  facet!</ os:opis>
  < os:pracuje-w>
    < inst:firma>
      < inst:nazwa>Business Consulting</ inst:nazwa>
      < inst:NIP>987-654-32-10</ inst:NIP>
    </ inst:firma>
  </ os:pracuje-w>
</ os:osoba>
```

Domyślna przestrzeń nazw

```
< osoba xmlns="http://szz.mimuw.edu.pl/osoby"
  xmlns:inst="http://szz.mimuw.edu.pl/instytucje"
  xmlns:xhtml="http://www.w3.org/1999/xhtml">
  < imie>Jan</ imie>
  < nazwisko>Kowalski</ nazwisko>
  < NIP>123-456-78-90</ NIP>
  < opis>To jest < xhtml:b>bardzo</ xhtml:b> fajny
  facet!</ opis>
  < pracuje-w>
    < inst:firma>
      < inst:nazwa>Business Consulting</ inst:nazwa>
      < inst:NIP>987-654-32-10</ inst:NIP>
    </ inst:firma>
  </ pracuje-w>
</ osoba>
```

Przedefiniowanie prefiksu

```
< pre:osoba xmlns:pre="http://szcz.mimuw.edu.pl/osoby"
  xmlns:inst="http://szcz.mimuw.edu.pl/instytucje"
  xmlns:xhtml="http://www.w3.org/1999/xhtml">
  < pre:imie>Jan</ pre:imie>
  < pre:nazwisko>Kowalski</ pre:nazwisko>
  < pre:NIP>123-456-78-90</ pre:NIP>
  < pre:opis>To jest < xhtml:b>bardzo</ xhtml:b> fajny
  facet!</ pre:opis>
  < pre:pracuje-w>
    < pre:firma xmlns:pre="http://szcz.mimuw.edu.pl/instytucje">
      < pre:nazwa>Business Consulting</ pre:nazwa>
      < pre:NIP>987-654-32-10</ pre:NIP>
    </ pre:firma>
  </ pre:pracuje-w>
</ pre:osoba>
```

Domyślna przestrzeń nazw a atrybuty

- ▶ Domyślna przestrzeń nazw nie dotyczy atrybutów.
- ▶ Atrybuty bez prefiksu nie należą do żadnej przestrzeni nazw.
- ▶ **Znaczenie** atrybutu bez prefiksu zależy od tego w jakim znajduje się elemencie.

Przestrzenie nazw a nazwy atrybutów

Poprawne

```
<x xmlns:n1="http://szcz.mimuw.edu.pl/n1"
  xmlns:n2="http://szcz.mimuw.edu.pl/n2">
  <good n1:a="1" n2:a="2"/>
</x>
```

Niepoprawne

```
<x xmlns:n1="http://szcz.mimuw.edu.pl/n1"
  xmlns:n2="http://szcz.mimuw.edu.pl/n1">
  <bad n1:a="1" n2:a="2"/>
</x>
```

Poprawne

```
<x xmlns:n1="http://szcz.mimuw.edu.pl/n1"
  xmlns="http://szcz.mimuw.edu.pl/n1">
  < good n1:a="1" a="2"/>
</x>
```

Przestrzenie nazw a standard XML

- ▶ Sam standard XML (i DTD) nie wspiera przestrzeni nazw.
- ▶ Nowe standardy, jak XML Schema, XSLT czy XLink, wspierają przestrzenie nazw.
- ▶ Namespaces in XML 1.0 – rekomendacja W3C z 1999 r obecnie dotyczy dokumentów XML 1.0.
- ▶ Namespaces in XML 1.1 – rekomendacja W3C z 2006 r dotyczy dokumentów XML 1.1, możliwość oddeklarowania prefiksu, IRI zamiast URI.
- ▶ Na dokument XML można patrzeć na dwa sposoby:
  - ▶ nie uwzględniając przestrzeni nazw,
  - ▶ uwzględniając przestrzenie nazw (mniej dokumentów poprawnych).
- ▶ Parsery zwykle dają wybór trybu parsowania.